

Intervenció arqueològica al carrer d'en Robador, 47. Codi 121/15

(Barcelona, Barcelonès)
Desembre 2015

Nº Expedient:
470 K121-NB-2015/1-15194

Joan Piera Sancerni

ABANS. SERVEIS CULTURALS S.L.

c. Ventura Plaja 30-32, Àtic 1^a

08028 Barcelona

Telf.: 667 746 340 /637 794 864

ivansalvado.abans@gmail.com /jordichoren.abans@gmail.com

www.facebook.com/Abans

Arqueòleg director

Joan Piera Sancerni

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Joan Piera Sancerni".

A Barcelona, 19 de setembre de 2016

Índex

Fitxa tècnica	4
Motius de la intervenció	5
Localització	11
Marc geogràfic i geològic.....	12
Síntesi històrica i antecedents arqueològics	13
Síntesi històrica	13
Antecedents arqueològics	15
Metodologia	20
Desenvolupament dels treballs arqueològics	21
Conclusions i interpretació.....	23
Afectació arqueològica.....	24
Bibliografia.....	25
Annexos	29
Annex 1	30
Fitxes.....	30
Fitxes d'unitats estratigràfiques.....	31
Fitxes d'estructures.....	33
Fitxes de paviments.....	36
Annex 2	37
Documentació fotogràfica	37
Índex de fotografies	38
Annex 3	46
Planimetries	46
Índex de plànols	47

Fitxa tècnica

Nom de la intervenció	Intervenció arqueològica al Carrer d'En Robador, 47
Municipi	Barcelona
Comarca	Barcelonès
Coordenades UTM ETRS89	X: 430710.0 / Y: 4581162.2
Alçada	6.46 m s.n.m.
Tipus de jaciment	Urbà
Tipus d'intervenció	Preventiva
Tipus d'activitat	Control
Resultat de la intervenció	Positiu
Cronologia	Època contemporània
Dates de la intervenció	14/12/2015 a 24/12/2015
Arqueòleg director	Joan Piera Sancerni
Infografia	Markari García Álvarez
Propietari de la finca	Comunitat de Propietaris del c/ d'En Robador 47
Règim jurídic de la finca	Privat
Promoció i finançament	Comunitat de Propietaris del c/ d'en Robador 47
Codi	121/15
Superfície total del solar/jaciment	165m ²
Superfície afectada	2,20m ²
Número d'Expedient	470 K121-NB-2015/1-15194

Motius de la intervenció

La present memòria recull els resultats del control arqueològic preventiu (codi del Servei d'Arqueologia de Barcelona: 121/15) efectuat sobre les obres de reforma i rehabilitació per la instal·lació d'un ascensor a la finca número 47 del carrer d'En Robador de Barcelona, promogudes per la **Comunitat de propietaris de l'Immoble de Robadors 47** i executades per l'empresa **Construcciones Moreria Montaña, SL**.

Donat que aquest indret s'inclou en una zona d'interès arqueològic i d'alt valor històric, calia la intervenció arqueològica. Es va realitzar un Projecte d'Intervenció Arqueològica coordinat pel Servei d'Arqueologia de Barcelona de l'Ajuntament de Barcelona per tal d'iniciar la recerca de possibles restes patrimonials que es poguessin veure afectades per l'actuació urbanística segons la legalitat vigent¹.

Les motivacions per les quals s'ha fet necessari un seguiment arqueològic en aquesta zona del barri del Raval, es deu a què aquesta es troba en un espai inclòs en una "Zona d'Interès Arqueològic" d'un eminent valor, donat que es troba relacionat amb un sector històric molt destacat per a la ciutat.

D'una manera molt resumida, podem dir que el lloc que ens ocupa té un alt interès històric i arqueològic ja que:

- Molt a prop de l'àmbit del projecte, però no afectat directament, es troba un dels jaciments prehistòrics més importants de Barcelona, la Caserna de Sant Pau del Camp. Aquesta intervenció arqueològica efectuada al núm. 92 del carrer Sant Pau entre els anys 1990 i 1991 va ser motivada per la construcció d'una nova caserna de la Guàrdia Civil. En un espai d'uns 1000 m² es van localitzar les restes d'una necròpolis romana i d'un important jaciment neolític i del bronze.

Una primera fase es situa cronològicament en el Neolític Antic i estava definida per un conjunt de 24 enterraments (tots individuals en fossa a excepció d'un doble) del Neolític Postcardial i un Neolític Mig (4250–3700 ane) i diverses estructures d'hàbitat: nou sitges i vint-i-sis estructures de combustió o fogars del Neolític Antic Cardial (5360-5200 ane).

¹ Llei 9/93 del patrimoni cultural català i el Decret 78/2002 del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic

La segona fase arqueològica va proporcionar restes atribuïbles a l'edat del Bronze. Del Bronze Inicial (2.200-1.800 ane) es van documentar 8 estructures de combustió i cinc estructures d'emmagatzematge, de les quals una va ser utilitzada com a enterrament secundari. El Bronze Final III estava representat per indicis poc clars d'estructures d'hàbitat, i un petit embassament d'origen antròpic, amb un muret de contenció realitzat amb pedres en disposició vertical clavades uns 20 cm en l'estrat.

Una darrera fase cronològica estava representada per l'ús de la zona com a necròpolis romana. En un sector del solar d'uns 100 m², es van localitzar un total de 34 tombes d'inhumació, de que es van datar entre els segles IV i el VI.

Conjuntament amb els jaciments prehistòrics de la Illa Robador, el del carrer de la Reina Amàlia, i el del carrer Espalter, dibuixen un important conjunt arqueològic al cor del barri del Raval, delimitat pels carrers de la Reina Amàlia (oest), la Rambla del Raval (nord), l'església de Sant Pau del Camp (sud), i els carrers Robador i Espalter (est). L'àmbit del present projecte (carrer Sant Ramon) se situa al centre d'aquest important conjunt, i per tant és més que probable la documentació de restes o troballes prehistòriques relacionades amb aquests jaciments neolítics i del bronze. Més encara quan es desconeixen els límits reals d'aquest assentament prehistòric associat a les primeres comunitats agrícoles-ramaderes del Pla de Barcelona, i els quals podrien arribar a ocupar una important extensió de terreny.

- Es troba dins una de les zones pertanyent a l'ager de la ciutat romana, proper a un possible camí d'aquesta cronologia (actual carrer de Sant Pau).
- Es troba a prop de la vil·la i necròpolis romana a la zona de Sant Pau.
- Es troba dins de l'antic barri del Raval, urbanitzat ja des d'època medieval.
- Durant el procés d'intervenció arqueològica efectuat en el solar situat entre els carrers Sant Pau, Espalter, Sant Josep Oriol i la Plaça de Salvador Seguí, s'han pogut localitzar nombroses restes arqueològiques, dins un ventall cronològic que transcorre des del neolític mig fins a època contemporània. Les estructures documentades pel que fa referència a la prehistòria, pertanyen a dos períodes clarament diferenciats: Neolític Mig i Bronze Antic. Pel que fa referència al període del neolític mig, s'ha pogut identificar

tres estructures excavades que cal situar entre el quart i tercer mil·lenni, possiblement d'emmagatzematge i un enterrament en fossa simple. Cronològicament, aquestes estructures cal situar-les en un moment de transició entre finals de la fàcies Montboló (neolític postcardial) i el Neolític mig.

En la fase corresponent al Bronze Antic, la tipologia de les estructures és força variada, predominen les estructures excavades, com les fosses d'emmagatzematge i els clots de sosteniment. D'altra banda, també destaquen les estructures construïdes, com l'estructura tipus grill plant; la interpretació funcional d'aquestes graelles es relaciona amb la construcció d'espais d'emmagatzematge lliures d'humitat. Cal destacar, també, algunes superfícies empedrades o les diverses llars i estructures de combustió aparegudes en els sectors septentrional i oriental de la parcel·la. En època medieval, aquesta zona restava fora de muralles i va estar destinada a camps de conreu durant tot el període medieval, tal i com s'ha pogut constatar amb la localització de 4 sitges, diverses fosses de marcat caràcter agropecuari i tres pous d'aigua.

Durant els segles XVI i XVII, aquesta zona continuarà destinada a tasques de caràcter agrari. S'ha pogut identificar nombroses rases de camp de conreu, retalls, forats de pal, fosses i 4 sitges que posen de manifest un ús agropecuari de la zona durant l'època moderna. A més, els treballs arqueològics han permès identificar tres sínies de catúfols que, per una banda, posen de manifest la riquesa del subsòl del Pla de Barcelona pel que fa referència a la presència d'aigua.

A finals del segle XVII es produí l'inici de la urbanització del Raval i en la zona que ens ocupa queda palès amb l'obertura del carrers d'Espalter i de Sant Josep Oriol, i amb la construcció d'un conjunt d'immobles a tota la superfície del solar.

A finals del segle XVIII es produeix la construcció de la presó de dones (cal destacar que aquests primers centres de reclusió exclusivament femenins reberen el nom de Cases Galera i es caracteritzaven per tenir una orientació marcadament moralitzadora). La intervenció arqueològica ha permès identificar la fonamentació de 31 murs que conformen un total de 22 habitacions, que formarien part del costat sud-oest de la presó, i part del pati interior del recinte penitenciari. L'enderrocament de la presó donarà pas a la creació de la Plaça Salvador Seguí.

- A la intervenció del carrer Marquès de Barberà, 4 es van documentar restes d'època prehistòrica, segurament relacionades amb el jaciment neolític de Sant Pau del Camp. Aquests materials no es van poder relacionar amb cap tipus d'estructura ni nivell d'ocupació. També es van localitzar fragments ceràmics de diferents èpoques (segle XV fins l'actualitat), conservant-se només la darrera edificació.
- El control arqueològic de les rases realitzades al núm. 51 de la Rambla del Raval va permetre la documentació de dos murs adscrits a un marc cronològic modern-contemporani, així com una volta i un mur de maons massissos, tots dos datats a aquest mateix període però en un moment posterior. Aquests resultats constataren l'ocupació d'aquest espai en un marc cronològic comprès entre època moderna i contemporània, del qual es pogué observar un reaprofitament d'estructures existents en funció de la nova ordenació espacial de l'interior de la finca i de les pròpies necessitats dels inquilins com pot ser la construcció de la galeria, relacionat amb la fesomia de la finca actual que ens ha arribat fins els nostres dies. En definitiva, es pot dir que la intervenció arqueològica va permetre la documentació de restes pertanyents a la trama urbana d'aquesta part del Raval, formada per diverses illes d'habitatges construïdes a finals del segle XVIII existents entre el carrer d'Espalter i el ja desaparegut carrer de la Cadena.
- Entre els anys 2005 i 2007, arran de les obres que es dugueren a terme per tal d'instal·lar la xarxa de recollida pneumàtica de residus sòlids urbans (RSU) que havia de discórrer pels carrers Riera Alta, Carme, Riera Baixa, Mª Aurèlia Capmany, Hospital, Rambla del Raval, Sant Rafael, Robador i Plaça Salvador Seguí, s'efectuà una intervenció arqueològica de control dels treballs i excavació, a fi d'exhaurir la seqüència arqueològica afectada per les obres de canalització de la xarxa. Fruit dels treballs d'excavació es documentaren quatre fases d'ocupació a la zona; prehistòrica, medieval, moderna i contemporània. Pel que fa a les estructures prehistòriques, atorgables al bronze inicial, cal relacionar-les amb les documentades a les intervencions prèvies al sud-est del jaciment (125/04 i 069/05) un seguit de cubetes i estructures de combustió a les quals es relacionaven acumulacions de tovots i abocaments de carbons i cendres que podrien estar relacionats amb la neteja d'aquestes estructures. La fase medieval, amb estructures documentades al carrer Robador dels segles XIII i XIV, consistí en una trama de murs identificats com les parets mestres de les cases medievals. Eren habitatges amb una tipologia típica, bastides amb una o dues crugies i pati a la part

posterior. La morfologia de les cases era rectangular amb un pati a la part posterior on es documentaren pous de captació d'aigua i fosses sèptiques, ja que el pati es destinava a petites tasques d'autoconsum, hort o petits corrals. La trama bàsica que es va dissenyar en època medieval va perviure fins l'època contemporània tal i com s'observà a les cases dels segles XVIII-XIX que varen ser enderrocades a principis del segle XXI i que s'encaixaven al parcel·lari d'època medieval. En època moderna la ocupació de la zona es va donar bàsicament a la zona on ja estava urbanitzada en el període anterior. D'altra banda al carrer Robador, entre St. Josep Oriol i St. Pau, es registraren les fonamentacions muràries i part del sistema d'evacuació de residus d'una presó erigida en època moderna. Es tracta de la presó de dones "La Galera". Finalment d'època contemporània, finals del s. XVIII i s. XIX, es va localitzar murs dels diferents edificis que formarien part de les últimes construccions i reformes que correspondrien a l'antic parcel·lari.

- Els treballs arqueològics realitzats a l'Illa Robador, motivats per la remodelació de les dues illes de cases localitzades entre la Rambla del Raval i els carrers d'en Robador, Sant Rafael i Sant Josep Oriol, van posar al descobert nombroses restes arqueològiques de diferents moments d'ocupació. De la fase prehistòrica, destaquen una estructura de combustió aïllada excavada al subsòl, amb paral·lels equivalent a Sant Pau, i associada al Neolític. Del Bronze Inicial es va documentar el que semblaria una gran estructurada amb una compartimentació interna de l'espai: llars de foc, parets excavades i cubetes. L'absència de forats de pal associats a estructures de sosteniment i de cobertura, i l'aparició d'estructures de combustió vinculades a algun tipus d'activitat productiva, permet relacionar aquest espai amb la fabricació d'algun tipus d'objecte (ceràmica, tovots,...), pels quals era necessària la presència d'argiles, aigua i matèria orgànica, com es constata a la zona nord-oest del jaciment, amb una estratigrafia resultant de l'acció de riuades i sediments argilosos.

D'època medieval, es van exhumar estructures relacionades amb els edificis de la trama baix medieval de la ciutat (segles XIII-XIV): habitatges bastits amb una o dues crugies i pati a la part posterior. A la zona dels patis, es documenten pous de captació d'aigües, fosses sèptiques, horts i petits corrals. Fora d'aquests habitatges, en una zona de conreu, es localitzen sitges pels cereals, punts de captació domèstica d'aigua obrades en pedra i morter per regar, i uns grans retalls associats a l'extracció d'argiles. Tots aquestes estructures s'amortitzen a cavall entre el segles XIII i XIV.

D'època moderna es documentaren estructures construïdes entre els segles XVI-XVIII, formades per murs i altres restes d'edificacions, compartimentant les antigues cases que s'assentaven preexistentment. Tot i la manca de restes d'edificacions modernes, es localitzaren les estructures de sanejament, com clavegueres, pous morts i fosses sèptiques, així com punts de captació domèstica d'aigua freàtica. Aquests, de reduïdes dimensions, es trobaven situats a la part posterior dels habitatges, i funcionarien paral·lelament amb els grans pous medievals que es localitzaven a la part exterior de les cases, al costat dels camps de conreu.

D'època contemporània cal ressaltar la localització de murs dels diferents edificis que formaven part de les últimes construccions i reformes que corresponien a l'antic parcel·lari de l'illa de cases configurada pels carrers d'en Robador, Sant Rafael, Sant Josep Oriol i Sadurní.

- La intervenció al carrer Sant Oleguer va consistir en el control i excavació d'una rasa i sondejós per tal d'instal·lar un gran col·lector d'aigües residuals sota el nivell del carrer. A partir de les restes documentades durant l'obertura de dos trams de la rasa es va poder establir una seqüència cronològica dividida en quatre fases. La primera es correspondria a una sèrie de nivells estratigràfics que contenien material arqueològic que es va ubicar dins del Bronze Antic. La segona es va datar a partir del material ceràmic entre la baixa edat mitjana i els primers segles de l'edat moderna i es trobava representada per diversos estrats i un parell de pous. Sembla ser que durant aquest període la zona de Sant Oleguer va estar destinada al conreu i ocupada per tan sols algunes edificacions disperses. La tercera fase estava definida per diversos retalls de pous amb els seus reblliments i un conjunt d'estructures subterrànies (fonamentacions, clavegueres, estances subterrànies, instal·lacions industrials,...). Cronològicament, aquesta fase es va ubicar entre el segle XVIII i XIX. La darrera fase corresponia als enderrocs i remodelacions practicades a la zona en ple segle XX.

Per tots aquest motius exposats anteriorment, els promotors d'aquesta obra i l'empresa constructora van contractar els serveis de l'empresa **ABANS, serveis culturals, sl** la qual va encarregar l'execució arqueològica i la direcció tècnica a l'arqueòleg Joan Piera Sancerni.

Les tasques arqueològiques, simultànies a les obres, es van iniciar el dia 14 i van finalitzar el dia següent, el 15 de desembre de 2015.

Localització

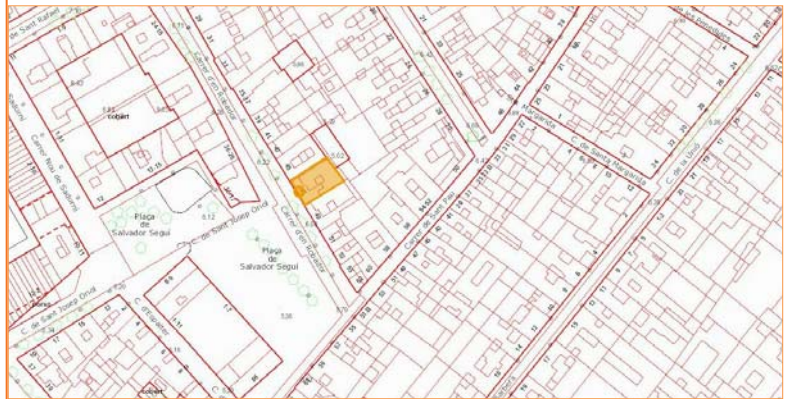

Fig. 1. Plànol topogràfic de situació de la intervenció. Extret de: www.icc.cat, retocat. Basat en base topogràfica E: 1/1000

Fig. 2. Ortofotomapa de situació de la intervenció. Extret de: www.icc.cat, retocat. Basat en base topogràfica E: 1/1000

Municipi	Barcelona
Comarca	Barcelonès
Context	Carrer d'En Robador, 47
Coordenades UTM ETRS89	X: 430710.0 / Y: 4581162.2
Alçada	6,46m s.n.m.

Marc geogràfic i geològic

La ciutat de Barcelona es troba dins del terme municipal que s'estén a la costa de la mar Mediterrània en una plana d'uns 5 km d'amplària (l'extensió total del terme és de 91,41 km²), limitada al nord-oest per la serra de Collserola, entre els deltes del Llobregat i el Besòs. Donada la seva situació geogràfica d'aquesta plana, on convergeixen dos grans eixos de comunicació (el del Llobregat i l'eix dels rius Besòs, Congost i Ter), ha estat des dels seus inicis un assentament important fins a establir-se com a capital de Catalunya.

La zona on es troba la intervenció arqueològica està situada al denominat Pla de Barcelona, un territori ple d'ondulacions produïdes per uns llits sobre elevats pels quals corrien les aigües dels torrents i limitats pels seus dics naturals, els quals creixen amb l'aportació dels sediments detrítics. Durant l'època prehistòrica i possiblement durant la formació de *Barcino*, aquesta zona encara presentava aquest aspecte: zona d'abundants aqüífers i estanys. Els assentaments se situarien entre els interfluvis deprimits que es formen entre una riera i l'altra.

Geològicament hi ha una unitat quaternària (pleistocè i holocè) que cobreix una de terciària. D'època quaternària a l'holocè, on es localitza l'activitat antròpica, es registren nivells d'argila, sorres i graves d'origen torrencial i col·luvial, a part dels estrats superiors que és on es registrava la major presència de restes arqueològiques d'època contemporània i moderna (CARRERES, F. 1982).

Síntesi històrica i antecedents arqueològics

Síntesi històrica

Els primers assentaments dels quals tenim notícies al barri del Raval de Barcelona els tenim situats al neolític antic. Són les restes que es varen localitzar a la caserna de Sant Pau del Camp, les quals ens mostraven l'existència d'una zona d'hàbitat i necròpolis. En aquest mateix jaciment es va documentar un nivell del Bronze i d'època romana. També es van documentar altres jaciments per la zona que ens mostren una ocupació continuada del territori, aquesta ja no s'aturarà arribant als nostres dies a la seva màxima pressió demogràfica.

Poca cosa podem dir de les comunitats que es van establir en aquesta zona en època prehistòrica. Els pocs jaciments excavats i la poca informació que es pot extreure només mostren petites comunitats que es van assentar no sabem si, permanentment, o bé, en períodes estacionals puntuals. Es van trobar inhumacions i diferents retalls que podien tenir una funció de sitges, manca, però, la documentació d'estructures d'hàbitat. Només alguns petits retalls ens permeten especular en forats de pals de possibles cabanes, però no s'ha pogut determinar clarament aquest tipus d'estructures.

Tenim coneixement de l'administració del territori abans de la fundació de *Barcino*, aquest s'ordenava en vil·les que depenien de la ciutat de *Baetulo* a mitjan segle I ane. Amb la seva fundació es va produir una nova reorganització del territori amb la configuració del seu *Ager*². Són nombroses les vil·les documentades a l'*Ager* de *Barcino*. La majoria van perdurar d'època tardorepublicana fins al baix imperi. D'aquestes destaquem la vil·la de Sant Pau, una vil·la clarament destinada a l'explotació agrícola, tal i com es demostra en el fet d'haver-se documentat un magatzem de *dolia*, la funció del qual havia de ser la d'emmagatzematge d'oli o vi. Cal també esmentar la muntanya de Montjuïc, on s'hi van documentar nombroses restes que ens permeten veure la intensa activitat industrial a la zona: el testar sota l'estadi, el forn de Nostra senyora del Port, la vil·la situada al cementiri i la pedrera des d'on s'abastia la ciutat (PALLARÉS, F. 1975; GRANADOS, J. i ROVIRA, C. 1987; BLANCH, R. 1994).

Entre els segles IV i X hi ha un gran buit en l'arqueologia a Barcelona, l'absència quasi total de restes d'aquesta època, ens obliga a comptar amb la documentació textual com a font bàsica per conèixer com la ciutat va passant del món romà a l'edat mitja. El que sabem és que la ciutat

² Territori que l'envoltava i que estava sota el seu control municipal

no es va abandonar, ans al contrari, la ciutat s'expansionarà i augmentarà el seu paper com a centre administratiu i d'espai social.

Hi va haver una evolució de la vida urbana marcada en tres moments. Al segle IV la implantació del cristianisme va comportar canvis en la ciutat. Es va edificar el primer palau episcopal i es va començar a ocupar la zona extramurs. Durant el segle VI es va produir un creixement econòmic que es va traduir en una expansió i monumentalització, es van construir noves esglésies i un nou palau episcopal. Desconeixem com va quedar la ciutat de Barcelona amb la conquesta arabobereber, sembla ser que els edificis no es van veure gaire afectats, si més no la majoria d'espais públics van continuar amb la seva funcionalitat encara que podrien haver patit algunes reconversions.

Amb l'ocupació de Lluís el Piadós, al segle IX, la ciutat es va transformar fet que va produir canvis en el poder; la confrontació comte/bisbe va marcar els canvis a la ciutat i l'articulació de nous edificis com a símbols de poder.

Ja a l'edat mitjana, des de mitjans del segle XI i fins a finals del segle XIII, la ciutat de Barcelona va iniciar un etapa de creixement urbà fora de les muralles, serà el denominat *suburbium*. Aquesta expansió extramurs va ser, primerament, amb vil·les noves que van créixer al voltant dels camins que s'iniciaven de les quatre portes obertes al recinte fortificat, i més tard van ocupar espais intermitjos, mal urbanitzats i separats de l'*urbs* per rieres i bosc.

Aquest creixement urbanístic va obligar al segle XIII a la construcció d'una altra línia de muralles que tindrà com a límit la Rambla. Aquest nou perímetre emmurallat no va incloure la zona del Raval però sí que va determinar la seva funcionalitat. Així doncs, es va intentar d'utilitzar el Raval com espai per instal·lar-hi tots aquells oficis o activitats que dins els murs podien ser molestos, treballs i manufactures que implicaven soroll o males olors, prostitució, etc... Paral·lelament s'hi van anar emplaçant diferents ordres religiosos. De fet, la zona va anar creixent tant i va prendre una importància tal, que a finals del segle XIV, el recinte murat es va eixamplar per a poder incloure'l. El Raval era un barri organitzat al voltant de tres grans eixos: el carrer Tallers, el carrer Hospital i el carrer Sant Pau, carrers que s'encaminaven a les portes de l'antiga muralla medieval de Barcelona.

En l'època de transició de la baixa edat mitjana i l'època moderna, l'àrea del Raval va continuar tenint la mateixa funcionalitat, la seva densitat de població era baixa amb petits cultius, sínies i

pous propietat d'algun noble, ordre o institució religiosa de la ciutat que la cedia a un hortolà a cens emfitèutic o arrendada. En aquesta zona va ser on es varen establir alguns oficis, com els terrissaires i els carnissers. També es pot observar un increment del nombre d'edificis destinats als serveis ciutadans i sobretot a les institucions religioses, com a resultat de la contrareforma. Bona mostra en són les construccions dedicades a la beneficència: la Casa de la Convalescència, la Casa dels Infants Orfes, la Casa de la Caritat, el Convent del Bonsuccés, etc. No serà fins als segles XVIII i XIX quan s'urbanitzà el Raval; aquest fet es produeix per la manca de terreny i la necessitat de crear nous habitatges i instal·lacions industrials. Es van obrir nous carrers i es van segreguar els camps de conreu en petites parcel·les que van passar a mans de promotors mitjançant la concessió d'establiments emfitèutics. Des del 1785 al 1807, degut a la conversió de la Rambla en un passeig i al traçat rectilini del carrer Conde del Asalto (conegut com carrer Nou), es van començar a obrir nous carrers, rectificat antics camins i parcel·lant horts.

Les famílies burgeses i les seves indústries es van començar a instal·lar al Raval, fet que va comportar la creació de fàbriques que van anar ocupant els espais oberts dels quals disposava el barri. Alhora, aquests emplaçaments fabrils van implicar l'inici de l'aparició de cases d'obrers i que progressivament augmentés la demografia. Aquesta situació va provocar una notable transformació de la trama urbana, que fins aleshores s'havia mantingut intacta des d'època medieval. Restaran pocs exemples de l'organització del teixit urbà, alguns quedaran fossilitzats en les noves edificacions, d'altres desapareixeran per sempre. En ple segle XX es produeix un abandonament de les residències senyoriales i les indústries es traslladen als afores de les metròpolis.

Antecedents arqueològics

Són nombroses les intervencions arqueològiques que s'han dut a terme en el barri del Raval en els darrers anys, les més importants són:

Carrer Sant Pau: les primeres troballes arqueològiques a la zona de Sant Pau del Camp són de l'any 1931, concretament es va documentar fragments ceràmics d'època romana i una sivella de bronze d'època visigòtica en uns moviments de terra. No va ser fins els anys 1988-1989 que es va realitzar la primera intervenció en extensió, concretament es va excavar els solars del darrere de l'església de Sant Pau del Camp, per tal d'ubicar-hi un pàrquing. Es va documentar les dependències d'una vil·la amb una àrea destinada a magatzem i part d'una necròpolis amb

tombes de *tegulae* de les quals se'n van excavar un total de 20 (GRANADOS, J.; PUIG, F.; FARRÉ, R. 1993).

L'any 1991 es va dur a terme una intervenció arqueològica durant la construcció de la nova caserna de la Guàrdia Civil. A la zona més propera al carrer de Sant Pau es van localitzar 32 nous enterraments i la continuació de la necròpolis documentada l'any 1989. Aquests nous enterraments tenien les mateixes característiques que els documentats en la primera intervenció, datant-se entre els segles IV-VI. També es varen documentar dos assentaments prehistòrics, un de l'edat del bronze (bronze antic i bronze final III), es va registrar una mena de canalització d'aigües, vuit estructures de combustió i cinc sitges. Un segon assentament més antic corresponent al neolític antic i mitjà (finals del V mil·lenni - IV mil·lenni a.n.e.) amb vint-i-quatre sepulcres d'inhumació i vint-i-vuit fogars. Als nivells més antics varen aparèixer nou sitges i retalls més petits que podrien tractar-se de forats de pal (GRANADOS, J.; PUIG, F.; FARRÉ, R. 1993).

Durant l'any 1997 es va excavar a l'interior de l'actual monestir de Sant Pau del Camp. En aquesta nova intervenció es varen localitzar tres enterraments romans a l'exterior de l'absis i restes de l'edificació eclesiàstica existent amb anterioritat a l'actual.

Als darrers anys s'ha realitzat nombroses intervencions al voltant del carrer Sant Pau: al juny de 1998 es varen efectuar un total de 14 sondejos al llarg de tot el solar comprès entre els carrers de Sant Pau, Reina Amàlia, Hort de la Bomba i de les Carretes (ARTIGUES, P. 1998). Al 2000 es va intervenir al carrer Carretes, cantonada amb el carrer Sant Pau (FÀBREGAS, M. 2003). Al 2001 es va excavar el carrer Sant Pau, concretament la cantonada entre el carrer Carretes i Reina Amàlia (ARTIGUES, P. 2001). Les últimes excavacions s'han dut a terme al carrer Sant Pau cantonada amb el carrer de la Riereta (GONZÁLEZ, J. 2005).

Pla Central del Raval: durant els mesos d'octubre i novembre de 1999 es va efectuar una actuació arqueològica a la zona coneguda com Pla Central del Raval compresa entre els carrers Sant Jeroni, Sant Antoni de Pàdua, Cadenes i Hospital. Aquesta intervenció va consistir en la realització d'unes 33 rases de sondeig al llarg del que és en l'actualitat la rambla de Raval. Es van trobar restes del bronze inicial al sud de l'àrea intervinguda així com estructures medievals a partir del segle XV (FLORENSA, F. 2001).

Ronda de Sant Pau: l'abril de 2002 es va realitzar una actuació arqueològica en aquest carrer i es va localitzar uns 16 m de muralla (segle XIV) i d'una torre adossada al seu talús. La seva excavació en extensió va permetre documentar l'estructura intacta fins al nivell del sòl de circulació de mitjan segle XIX (SALES, L. 1963).

Illa Robador: després de dues prospeccions arqueològiques amb resultats positius l'any 2004 es va dur a terme l'excavació en extensió de l'Illa Robador fins el 2006, on va destacar la localització de les cases medievals ubicades al llarg de carrer d'en Robador amb els seus pous i sistema de clavegueram. A més d'un seguit de pous de caire agrícola ubicats fora de la trama urbana medieval. Pel que fa referència a l'època prehistòrica es varen registrar una sèrie de retalls indeterminats associats a tres estructures de combustió datats al bronze inicial. Tanmateix es varen identificar diferents estructures que corresponien a l'antic parcel·lari de l'illa de cases d'època moderna i diversos elements de caire fabril, datades d'època contemporània (PIERA, J. 2006).

Posteriorment, entre els anys 2005 i 2007, arran de les obres d'instal·lació de la xarxa de recollida pneumàtica de residus sòlids urbans (RSU) que havia de discórrer pels carrers Riera Alta, Carme, Riera Baixa, Mª Aurèlia Capmany, Hospital, Rambla del Raval, Sant Rafael, Robador i Plaça Salvador Seguí, s'efectuà una nova intervenció arqueològica. Es van documentar quatre fases d'ocupació a la zona; prehistòrica, medieval, moderna i contemporània. Cubetes i estructures de combustió del bronze inicial, una trama de murs de les cases medievals. Al carrer Robador, entre St. Josep Oriol i St. Pau, es registraren les fonamentacions muràries i part del sistema d'evacuació de residus de la presó de dones "La Galera" erigida en època moderna (MORENO, I. i VELASCO, A. 2007).

Carrer Reina Amàlia 16-16 bis: entre febrer i març de 2004 es va excavar el solar que va donar com a resultats algun nivell d'època prehistòrica i estructures de planta circular formades per pedres, així com, abundant material arqueològic que es va atribuir a un neolític mitjà peninsular (3500-2800 ane) (SALAZAR, N. 2004).

Can Ricard: entre el 14 d'abril i el 9 de maig de 2005 es va realitzar una excavació al solar on estava el conjunt industrial de Sant Oleguer (entre els carrers de Sant Oleguer i Horts de Sant Pau. Es varen fer unes rases en la part perimetral del solar i uns rebaixos en tres punts puntuals del solar. Després es van baixar quatre cales de catorze per dos metres. Es va localitzar un sediment prehistòric amb material ceràmic molt rodat i una làmina de lític. La

conclusió va ser que no es podia parlar de cap mena d'assentament, ni prehistòric, ni romà, ni medieval. L'únic destacable va ser la documentació de part de l'estany del Cagalell (CARRETERO, M. 2005).

Mercat de Sant Antoni: Els treballs arqueològics s'ha anat realitzant en diverses campanyes des del 2007 fins al present any i ha permès documentar un tram de via romana altimperial, part del baluard de Sant Antoni i el seu sistema defensiu, com el fossat, la contraescarpa i el seu camí cobert, a més d'un tram del traçat de l'antiga carretera de Madrid, que únicament va funcionar durant uns escassos 25 anys, i que es va documentar al pati de Manso i Borell, així com a l'ala que separava aquests dos patis. Tanmateix, també es van documentar dos masos extramurs, un del segle XIV i un segon dels segles XVI-XVII, a més de les restes d'un tram de via romana altimperial (s. I ane) (HINOJO, E. 2013).

Carrer d'Espalter 1b-11 (Filmoteca de Catalunya): les tasques arqueològiques es van realitzar en dos fases: una prospecció que es va dur a terme de 5 al 27 d'abril del 2004 i l'excavació pròpiament dita que es va fer del setembre de 2007 a maig de 2009.

En la prospecció es van fer dues rases al llarg del solar i una perpendicular. Amb aquests treballs es va determinar quatre fases històriques: una del segle XVI al XVIII on es va veure que la zona eren camps de conreu i van aparèixer associades restes d'una possible s'nia; una fase del segle XVII amb murs d'un possible habitatge i un pou; una altra de finals del segle XVIII i inicis del XIX, quan va començar a urbanitzar-se el raval on van aparèixer els murs del immobles i llurs paviments a més de dotze pous d'aigua i una última fase de final del segle XIX i segle XX on es va documentar la col·locació de nous paviments i noves clavegueres (FONT, J. 2004).

Durant l'excavació en extensió es va poder localitzar nombroses restes arqueològiques que anaven des del neolític mig fins a època contemporània.

Del neolític mig, es va identificar estructures d'emmagatzematge i un enterrament en fossa simple i, pel material ceràmic recuperat, es va datar en un moment de transició entre finals de la fàcies Montboló (neolític postcardial) i el neolític mig.

Pel que fa al període del bronze antic, es va documentar estructures d'emmagatzematge i llurs clots de sosteniment. Destacaven les estructures construïdes, com l'estructura tipus grill plant;

la interpretació funcional d'aquestes graelles es va relacionar amb la construcció d'espais d'emmagatzematge lliures d'humitat, i d'algunes superfícies empedrades o les diverses llars.

En època medieval, aquesta zona restava fora de muralles i va estar destinada a camps de conreu durant tot el període medieval. Per aquest motiu es va localitzar 4 sitges, diverses fosses de marcat caràcter agropecuari i tres pous d'aigua. Durant els segles XVI i XVII, aquesta zona continuarà destinada a tasques de caràcter agrari, es va identificar nombroses rases de camp de conreu, retalls, forats de pal, fosses i 4 sitges que posen de manifest un ús agropecuari de la zona durant l'època moderna. A més, es va identificar 3 sínies de catúfols.

A finals del segle XVII es produí l'inici de la urbanització del Raval, es van construir els carrers d'Espalter i de Sant Josep Oriol. A finals del segle XVIII es va bastir una presó femenina de la qual es van documentar 31 murs que conformaven un total de 22 habitacions (NADAL, E. i CASTILLO, R. 2009).

Rambla del Raval 51: entre els dies 26 i 29 de juny del 2007 es va realitzar un control arqueològic de rases, les quals va permetre la documentació de dos murs d'època moderna/contemporània, així com una volta i un mur de maons també d'època contemporània. Els resultats de la intervenció van constatar un reaprofitament d'estructures existents en funció de la nova ordenació espacial de l'interior de la finca i de les pròpies necessitats dels inquilins com poden ser la construcció de la galeria, relacionada amb la fesomia de la finca actual que ens ha arribat fins els nostres dies. Ens va permetre la documentació de la trama urbana d'aquesta part del Raval, formada per diverses illes d'habitatges construïdes a finals del segle XVIII, existents entre el carrer d'Espalter i el ja desaparegut carrer de la Cadena (CASTILLO, R. 2007).

Metodologia

Degut a les característiques de l'obra, es va dur a terme un control arqueològic de les obres de rebaix del subsòl, per tal de detectar la presència o no de restes arqueològiques, paleontològiques o patrimonials.

A la present intervenció s'han seguit els mètodes arqueològics tradicionals, basats en el registre de les dades a través del model de fitxa proposat per Harris-Carandini (HARRIS, E. 1991; CARANDINI, A. 1997) i sota les directrius marcades pel Servei d'Arqueologia de l'Ajuntament de Barcelona. Aquest sistema consisteix en documentar objectivament els elements i estrats que s'exhumen, realitzant una numeració d'aquests en forma d'Unitats Estratigràfiques (UEs), que permeten la individualització de cada element.

Cada Unitat Estratigràfica (UE) es troba registrada en una fitxa de camp (en aquest cas s'utilitza la dissenyada per l'empresa d'arqueologia **ABANS Serveis Culturals, SL**) on s'indica la situació del jaciment i les característiques de l'estrat (color, textura, consistència, materials que conté, cronologia aproximada, etc...), de l'estructura (tècnica constructiva, materials emprats, mides), del paviment o de l'element negatiu.

El codi per identificar la intervenció ha estat 121-15 i la numeració de les UEs han estat correlatives, iniciant-se a 1 i finalitzant al 8.

En paral·lel s'ha elaborat un registre gràfic de les estructures, elements negatius, estrats o elements singulars que s'han detectat al llarg del procés d'excavació. Aquest registre gràfic s'ha dut a terme mitjançant el dibuix arqueològic (plantes, seccions i alçats), emprant l'escala 1:20. La seva digitalització i vectorització ha estat realitzada amb el programa AutoCAD 2015. A banda d'això, s'ha portat també un registre fotogràfic, emprant el sistema digital a color, tant del procés dels rebaixos com després durant l'excavació de les Unitats Estratigràfiques identificades.

El procés d'excavació no ha generat la recuperació de material arqueològic.

Desenvolupament dels treballs arqueològics

Les tasques arqueològiques de control han estat motivades per les obres relacionades amb la instal·lació d'un ascensor a la finca número 47 del carrer Robadors. Aquesta reforma i rehabilitació d'aquesta finca va provocar l'enderroc d'alguns envà i el rebaix del subsòl de la zona on estava projectada la col·locació del fossat per a la instal·lació de la maquinaria de l'ascensor. Per aquest motiu i donat els precedents arqueològics que s'han documentat en altres zones es va creure imprescindible el seguiment arqueològic dels moviments de terres que s'havien de dur a terme.

En un primer moment es va delimitar l'àrea on hi anava ubicat el fossat. Aquesta zona estava situada al mig de l'edifici, al pati de interior del habitatge i amidava 1,55m de llargària per 1,42m d'amplada. Així, doncs, primerament es va haver d'aixecar el terra d'aquest pati interior compost per rajoles ceràmiques amb una base de preparació de formigó i una capa de graves (UE 1).

Un cop es va eliminar aquest primer nivell van aparèixer tres tubs de PVC que formaven la trama de clavegueres i evacuació d'aigües residuals de l'edifici (UE 2) (veure foto número 1).

Sota d'aquesta sèrie de tubs de plàstic, a uns 55cm del nivell de circulació actual del pati, es va documentar un paviment de maons de 15x30cm (UE 3) que ocupava gran part de l'àrea afectada (veure foto número 2). També es va registrar una claveguera (UE 4) bastida amb parets de maons de la mateixa mida i un canal d'uns 20cm. La solera d'aquesta estructura era també de maons i la seva amplada variava, dels 0,60m a la banda oest als 0,80m a l'est on possiblement es desdoblava per donar servei als habitatges situats al costat sud de l'edifici (veure fotos números 2,3 i 4). Un cop delimitada aquestes estructures, es van documentar i es va excavar l'interior de la claveguera. L'estrat d'amortització (UE 5) estava compost per sorres i material orgànic en descomposició així com nombrosos elements d'higiene personal d'època actual (veure foto número 2). Per aquests motius i pels materials constructius emprats es va determinar que aquestes estructures es podrien eliminar a fi de continuar les obres per assolir la cota de construcció del fossat de l'ascensor projectat.

Els treballs de destrucció de les estructures esmentades es van dur a terme manualment amb l'ajut d'un martell elèctric (veure foto número 6). Després de l'aixecament de la claveguera i la solera de maons es van documentar dos estrats de farciment d'un soterrani (UE 8) (veure foto

número 8). Per un costat, a la banda nord-est, es va enregistrar un nivell d'argiles de color vermell fosc (UE 6) i a la resta de la zona afectada es va documentar un nivell de runa amb força contingut de sorres, restes de morter de calç i maons (UE 7) (veure foto número 7).

Per tal d'assolir la cota final de construcció del fossat de l'ascensor es van haver de rebaixar els dos nivells fins arribar a la cota del paviment de la claveguera, aquest es va deixar ja que no quedava afectat per l'obra, tanmateix es va descobrir als laterals del rebaix un soterrani amb murs bastits amb blocs de pedres i maons tots ells lligats amb morter de calç de color blanc. Aquests murs estaven en els cantons nord, sud i oest. L'est no es va documentar ja que el pati original està dividit en dos per un envà.

Un cop extrets els nivells de farciment del soterrani fins a la cota necessària, es va procedir a la documentació gràfica de l'estat final de la intervenció (veure foto número 11 i 12). No va caldre la destrucció de les estructures del soterrani ja que no quedava afectat per les obres i per tant es van donar per finalitzats els treballs arqueològics.

Conclusions i interpretació

La intervenció arqueològica, realitzada a l'edifici número 47 del carrer d'en Robador, tenia com a objectiu localitzar i documentar possibles restes arqueològiques conservades al subsòl, durant els treballs de moviment de terres derivats de l'obra.

Després de la realització dels treballs arqueològics podem concloure que els resultats han estat negatius en quant a la localització de restes històriques anteriors a l'època contemporània.

L'existència d'una sèrie de clavegueres, tant d'època recent com d'època contemporània, així com la presència d'un soterrani que es va descobrir parcialment, va fer que s'eliminés totalment la seqüència física, a més, la cota que s'havia d'assolir per a la realització del calaix de fonamentació per encabir-hi l'ascensor estava per sobre de la cota on finalitzava el soterrani documentat.

Per aquest motiu les obres de construcció no afecten cap estructura històrica. El projecte de l'arquitecte encarregat de les obres preveu la col·locació de bigues i una fonamentació de formigó fent un calaix dins mateix del soterrani, cosa que indica que la instal·lació de l'ascensor no comportarà la destrucció d'aquest element d'època contemporània.

Per aquests motius conclourem que la construcció i instal·lació de l'ascensor a la finca número 47 del carrer d'En Robador de Barcelona no afecta cap estructura arqueològica.

Afectació arqueològica

Els treballs de construcció per la instal·lació d'un ascensor a l'edifici del carrer d'En Robador, núm 47 van exhumar un seguit d'elements que donada la dinàmica de construcció de l'obra i la poca entitat de les restes es van haver d'eliminar per tal de continuar amb les obres. Abans del seu enderroc o eliminació total es va fer el registre de les estructures afectades i es va fer la seva documentació fotogràfica.

Es passa relació de totes les unitats estratigràfiques que es van eliminar durant els treballs:

UE	Ubicació	Descripció	Cronologia
1	Pati	Paviment del pati	Segle XX-XXI
3	Pati	Paviment de maons	Segle XIX-XX
4	Pati	Claveguera	Segle XIX-XX

Bibliografia

- ANFRUNS, J.; MAJÓ, T.; OMS, J.L. (1993): "Les restes humanes neolítiques de la caserna de Sant Pau" a l'annex 2 de "La intervenció arqueològica a Sant Pau del Camp: un nou jaciment prehistòric al pla de Barcelona". A *Tribuna d'Arqueologia 1991-1992*, Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya, Barcelona.
- ARTIGUES, P.LL. (1998): *Memòria de la intervenció arqueològica al solar comprés entre els carrers de Sant Pau, Reina Amàlia, Hort de la Bomba i de les Carretes al Raval (Barcelona, Barcelonès)* (Memòria inèdita dipositada a l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya).
- ARTIGUES, P.LL. (2001): *Memòria dels resultats obtinguts en l'excavació arqueològica al jaciment de Sant Pau, cantonada amb Reina Amàlia i carrer Carretes (Barcelona, Barcelonès)* (Memòria inèdita dipositada a l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya)
- BACARIA, A.; PAGUÈS, E.; PUIG, F. (1991), "Excavacions arqueològiques a l'entorn del Monestir de Sant Pau del Camp" a *Tribuna d'Arqueologia 1989-1990*, Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya, Barcelona.
- BANKS, P. (1992): "L'estructura urbana de Barcelona, 714-1300" a *Història de Barcelona* vol II. Barcelona.
- BARRAL, X. (1992): "Arquitectura, Art i Cultura" a *Història de Barcelona* vol II. Barcelona.
- BELTRAN, J.; NICOLAU, A. (1999): "Barcelona. Topografia de poder a l'època carolíngia. El conjunt episcopal i la residència comtal" a *Catalunya a l'època carolíngia. Art i cultura abans del romànic (segles IX i X)*. Barcelona .
- BLANCH, R.M. i altres (1994): "La pedrera romana de Montjuïc" a *III Congrés d'Història de Barcelona*. Ajuntament de Barcelona. Barcelona.
- CALPENA, D. (2002): *Memòria de la intervenció arqueològica preventiva als carrers de Sant Pau, Reina Amàlia, Hort de la Bomba i Carretes (Ciutat Vella, Barcelona)* (Memòria inèdita dipositada a l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya).
- CARANDINI, A. (1997): *Historias en la tierra. Manual de excavación arqueològica*. Editorial Crítica. Barcelona.
- CARRERAS, F. (1982): *Gran geografia comarcal de Catalunya vol. VIII Barcelonès i Baix Llobregat*. Barcelona.
- CARRETERO, M. (2005): *Memòria de la intervenció arqueològica al complex esportiu de Can Ricard. Barcelona (Barcelonès)*. (Memòria inèdita dipositada a l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya).

- CLARAMUNT, S. (1984): "La formació del Raval de la Rambla" a *El Pla de Barcelona i la seva història. Actes del I Congrés d'història del Pla de Barcelona*. La Magrana. Barcelona.
- CASTILLO, R. (2007): *Memòria científica Intervenció arqueològica al rambla del Raval, 51 Barcelona (Barcelonès)* (Memòria inèdita dipositada a l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya).
- CUBELES, A. (2003): "Les Muralles de Barcelona" a *L'art Gòtic a Catalunya, vol. III*, Barcelona.
- CUBELES, A.; PUIG, F. (2004): "Les fortificacions de Barcelona" a *Abajo las murallas!!!*. Institut de Cultura: Museu d'Història de la Ciutat. Barcelona.
- DA (1999): *La Barcelona Gòtica*. Institut de Cultura. Museu d'Història de la Ciutat. Barcelona
- DA (2002): *Diccionari d'arqueologia*. Termcat. Barcelona.
- ESTEVE, E.; CASTILLO, R. (2010): *Memòria científica Intervenció arqueològica al c. d'Espalter, 1b-11; c. de Sant Pau, 66; c. de Sant Josep Oriol, 7-11; pl. de Salvador Seguí. Barcelona (Barcelonès)* (Memòria inèdita dipositada a l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya).
- FÀBREGAS, M. (2003): *Memòria tècnica de l'excavació arqueològica d'urgència realitzada al carrer Carretes, cantonada amb el carrer Sant Pau (Barcelona)* (Memòria inèdita dipositada a l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya).
- FONT, J. (2004): *Intervenció arqueològica als carrers Espalter, 1b-11 / Sant Pau, 66 / Sant Josep Oriol, 7-11 / plaça Salvador Seguí, 1-9. (Barcelona)* (Memòria inèdita dipositada a l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya).
- FLORENSA, A. (1957): "La ciudad en la Barcelona de la edad media" a *Cuadernos de arqueología e historia*. Barcelona.
- FLORENSA, F. (2001): *Memòria arqueològica de la intervenció realitzada al Pla Central del Raval (Barcelona)* (Memòria inèdita dipositada a l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya).
- GARCÍA, A.; GUÀRDIA, M. (1992): "Consolidació d'una estructura urbana: 1300-1516" a *Història de Barcelona vol.III*. Barcelona.
- GARCÍA, A.; GUÀRDIA, M. (1992): "Estructura urbana. La transformació callada: 1516-1714" a *Història de Barcelona vol.IV*. Barcelona.
- GONZÁLEZ, J. (2005): Memòria de la intervenció arqueològica al carrer Riereta 37-37bis/Sant Pau 84. Barcelona (Memòria inèdita dipositada a l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya).
- GRANADOS, J.O.; ROVIRA, C. (1987): "Tres nous centres de producció d'àmfores en l'ager de la colònia de Barcino" a *El vi a l'antiguitat: economia producció i comerç al Mediterrani*

- occidental. Actes I Col·loqui d'Arqueologia Romana (Badalona 1985).* Museu de Badalona. Badalona.
- GRANADOS, J.O.; PUIG, F.; FARRÉ, R. (1993): "La intervenció arqueològica a Sant Pau del Camp: un nou jaciment prehistòric al pla de Barcelona" a *Tribuna d'Arqueologia 1991-1992*, Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya. Barcelona.
 - GUÀRDIA, M. (2003): "La ciutat de Barcelona" a *L'art Gòtic a Catalunya vol.III*. Barcelona.
 - GUÀRDIA, J. (1998): *Memòria dels sondejos arqueològics efectuats al carrer Sant Pau núm. 82 de Barcelona (Barcelonès)*. (Memòria inèdita dipositada a l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya).
 - HARRIS, E. (1991): *Principios de estratigrafía arqueológica*. Editorial Crítica. Barcelona.
 - HINOJO, E. (2013) *Memòria de les intervencions arqueològiques al Mercat de Sant Antoni (Barcelona)* (Memòria inèdita dipositada a l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya).
 - HUERTAS, J.; RODRÍGUEZ, M. (2000): "Muralla medieval de Barcelona: Darreres intervencions arqueològiques" a *Primer Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya. Actes*. Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval. Igualada.
 - INSTITUT CARTOGRÀFIC DE CATALUNYA (n.d): Mapa de Barcelona. Baixat el 21 de setembre de 2016 a <http://www.icc.cat/vissir3/?lang=cat&toponim=barcelona>.
 - JIMÉNEZ, M. (1998): *Memòria de l'excavació arqueològica d'urgència efectuada al c. Sant Pau núm. 82 de Barcelona (Barcelonès)*. (Memòria inèdita dipositada a l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya).
 - MARTÍN, A. (2000): *Informe preliminar de seguiment i prospecció arqueològica a l'entorn del jaciment de Sant Pau del Camp (Barcelona, El Barcelonès)*(Text inèdit).
 - MIRÓ, N. (1999): *Memòria de la intervenció arqueològica duta a terme a la Ronda Sant Antoni 32-34 de Barcelona (Barcelonès)*. (Memòria inèdita dipositada a l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya).
 - MORENO, I., VELASCO, A. (2007): *Memòria de la intervenció arqueològica als carrers Salvador Seguí, Riera Alta, Mª Aurelia Capmany, Hospital, Rambla del Raval, Sant Rafael, Robador i Plaça Salvador Seguí. Ciutat Vella, Barcelona (Barcelonès)*. (Memòria inèdita dipositada a l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya).
 - NADAL, E., CASTILLO, R. (2009): *Intervenció arqueològica al carrer d'Espalter, 1b-11, carrer de Sant Pau, 66; carrer de Sant Josep Oriol 7-11; plaça de salvador Seguí. Barcelona (Barcelonès)*. (Memòria inèdita dipositada a l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya).

- NADAL, E., CARBONELL, C., AMICE, G. (2008): *Intervenció arqueològica al carrer Sant Gil, 3. Barcelona (Barcelonès)*. (Memòria inèdita dipositada a l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya).
- OLIVÉ, J. (1993): "Les rieres del pla de Barcelona a mitjan del segle XIX" a *III Congrés d'Història de Barcelona. Ponències i Comunicacions: La ciutat i el seu territori, dos mil anys d'Història. Balanç historiogràfic d'una dècada*. Institut municipal d'Història. Barcelona.
- PALLARÉS, F. (1975): "La topografia i els orígens de la Barcelona romana" a *Quaderns d'Arqueologia i Història de la Ciutat*. Ajuntament de Barcelona. Barcelona.
- PALET, J.M. (1994): "Estudi territorial del Pla de Barcelona: Estructuració i evolució del territori entre l'època íbero-romana i l'altmedieval segles II-I a.C.- S.X-XI d.C." a *Estudis i Memòries d'Arqueologia de Barcelona núm.1*. Centre d'Arqueologia de la Ciutat, Institut de Cultura. Barcelona.
- PALET, J.M.; RIERA, S. (1993): "Transformacions del paisatge en l'època altmedieval (s.X-XI) al sector de Montjuïc - el port: una aproximació històrico-geogràfica" a *III Congrés d'Història de Barcelona. Ponències i Comunicacions: La ciutat i el seu territori, dos mil anys d'Història. Balanç historiogràfic d'una dècada*. Institut municipal d'Història. Barcelona.
- PIERA, J. (2006): *Memòria de la intervenció arqueològica a l'Illa d'en Robador - 1ra i 2na Fase- Ciutat Vella, Barcelona (Barcelonès)*. (Memòria inèdita dipositada a l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya).
- RIBA, O. (1993): "Assaig sobre la geomorfologia medieval de la ciutat vella de Barcelona" a *III Congrés d'Història de Barcelona. Ponències i Comunicacions: La ciutat i el seu territori, dos mil anys d'història. Balanç historiogràfic d'una dècada*. Institut municipal d'Història. Barcelona.
- SALAZAR, N. (2004): *Informe preliminar de l'excavació arqueològica d'urgència al carrer Reina Amàlia 16-16 bis de Barcelona*. (Memòria inèdita dipositada a l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya).
- SALES, J. (2002): "Primers resultats de l'excavació d'un tram de muralla baix medieval de Barcelona localitzat a la Ronda de Sant Pau" a *II Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna de Catalunya*. Sant Cugat del Vallès.
- SOLÉ, L. (1963): "Ensayo de interpretación del cuaternario barcelonés" a *Miscelánea Barcinonensis*. Ajuntament de Barcelona. Barcelona.
- VILA, P. (1977): "La circulació de les aigües del Pla de Barcelona en el passat" a *Cuadernos de Arqueologia e Historia de la Ciudad. Seminario de Investigación A. Duran Sanpere. I Coloquio del Pla de Barcelona*. Fac. de Geografia i Història, U.B. Museu d'Història de la Ciutat. Barce

Annexos

Annex 1

Fitxes

UE	5 Sector	Àmbit	Sondeig
Definició	Estrat	Color Marró	Textura Sorrenca
Consistència	Solta	Cronologia Segle XX	Potència (m) 0,31
Descripció	Estrat d'amortització de la claveguera UE 4, compost per argila amb sorres, plàstics, fulles d'afaitar i material orgànic en descomposició.		
Interpretació	Farciment de la claveguera UE 4.		
Ref. fotogràfica			
Igual a			
Adossat a			
En contacte amb	Cobreix a		
Tallat per	Reomple a		
	4		
	Se li adossa		
	Cobert per		
	1,2		
	Se li assenta		

UE	6 Sector	Àmbit	Sondeig
Definició	Estrat de reompliment	Color Marró fosc	Textura Argilosa
Consistència	Solta	Cronologia Segle XX	Potència (m) 0,41
Descripció	Estrat compost de runa, pedres i plàstics.		
Interpretació	Nivell d'amortització del soterrani UE 8.		
Ref. fotogràfica			
Igual a			
Adossat a			
En contacte amb	Cobreix a		
7	Reomple a		
	8		
Tallat per	Se li adossa		
	Cobert per		
	1		
	Se li assenta		

UE	7 Sector	Àmbit	Sondeig
Definició	Estrat de reompliment	Color	Marró clar
		Textura	Sorrenca
Consistència	Solta	Cronologia	Segle XX
		Criteri de datació	Absoluta per materials
Descripció	Estrat compost de runa i morter amb sorres.		
Interpretació	Nivell d'amortització del soterrani UE 8.		
Ref. fotogràfica			
Igual a			
Adossat a			
		Cobreix a	
		Reomple a	
		8	
En contacte amb			
6			
Tallat per			
		Cobert per	
		3	
Se li assenta			

UE	2	Sector	Sondeig	Àmbit	MR
Definició	Claveguera		Ampl/Long/Alç (m)	- / - / -	Orientació -
Tipus de parament	-		Tècnica constructiva	-	
Tipus de filades	No segueix filades		Criteri de datació	Absoluta per materials	
Ref. fotogràfica			Cronologia	segle XXI	
Descripció	Tubs de PVC de diferents diàmetres.				
Interpretació	Claveguera que està en ús actualment.				
Tipus de teula	Àrab ☐ Tegula ☐ Imbrex ☐				
Materials	☐ Argila ☐ Ceràmica ☐ Graves ☐ Maó ☐ Morter ☐ Pedra ☐ Terra ☐ Teula ☐ Tova ☐ Rajoles ☒ Plàstic				
Components del morter	☐ Calç ☐ Carbons ☐ Cendra ☐ Ceràmica ☐ Graves ☐ Terra ☐ Xamota ☐ Granulometria ☐ Fina (0-2 mm) ☐ Mitjana (2-5 mm) ☐ Grossa (+5mm)				
Tipus de pedres	☐ Carreuons ☐ Carreus ☐ Còdols ☐ Desbastades ☐ Sense treballar Dimensions ☐ Petita (0-10cm) ☐ Mitjana (10-30 cm) ☐ Gran (→30cm)				
Tipus de maons	☐ Massissos ☐ Totxo ☐ Dimensions Gruix /Ampl./long. (cm) : / /				
Igual a					
Solidari amb					
Cobert per	1				
Tallat per					
Se li adossa					
Adossat a					
Reomplert per					
Reomple a					
Assentat a	3,4,5				
Se li assenta					
Tapia a					
Tapiat per					

UE 4 Sector Sondeig Àmbit MR
 Definició Claveguera Ampl/Long/Alç (m) 0,80 / 1,50 / 0,35 Orientació est-oest
 Tipus de parament Aparell irregular Tècnica constructiva Maçoneria
 Tipus de filades Regulars Criteri de datació Absoluta per materials
 Ref. fotogràfica Cronologia Segle XX
 Descripció Claveguera bstida per parets de maons, al cantó est sembla que es bifurqui cap al nord i cap al sud.

Interpretació Claveguera de l'edifici.

Tipus de teula	☐ Àrab ☐ Tegula ☐ Imbrex ☐
Materials	☐ Argila ☐ Ceràmica ☐ Graves ☒ Maó ☐ Morter ☐ Pedra ☐ Terra ☐ Teula ☐ Tova ☐ Rajoles ☐
Components del morter	☒ Calç ☐ Carbons ☐ Cendra ☐ Ceràmica ☐ Graves ☐ Terra ☐ Xamota ☐ Granulometria ☒ Fina (0-2 mm) ☐ Mitjana (2-5 mm) ☐ Grossa (+5mm)
Tipus de pedres	☐ Carreuons ☐ Carreus ☐ Còdols ☐ Desbastades ☐ Sense treballar Dimensions ☐ Petita (0-10cm) ☐ Mitjana (10-30 cm) ☐ Gran (→30cm)
Tipus de maons	☒ Massissos ☐ Totxo Dimensions Gruix /Ampl./long. (cm) : 3 / 15 / 30

Igual a
 Solidari amb 3
 Cobert per 1
 Tallat per
 Se li adossa
 Adossat a
 Reomplert per 5
 Reomple a
 Assentat a 7
 Se li assenta
 Tapia a
 Tapiat per

UE 8 Sector Sondeig Àmbit MR
 Definició Soterrani Ampl/Long/Alç (m) 2,00 / / Orientació nord-sud
 Tipus de parament Indeterminat Tècnica constructiva Maçoneria
 Tipus de filades Regulars Criteri de datació Relativa per estratigrafia
 Ref. fotogràfica Cronologia Segle XX
 Descripció Soterrani amb murs bastits amb blocs de pedra de mida petita i maons lligats amb morter de calç de color blanc de granulometria mitjana.

Interpretació Estructura subterrània amb una funció indeterminada. No es va excavar ja que la cota de construcció de l'ascensor no l'afectava.

Tipus de teula	Àrab ☐ Tegula ☐ Imbrex ☐
Materials	☐ Argila ☐ Ceràmica ☐ Graves ☐ Maó ☒ Morter ☒ Pedra ☐ Terra ☐ Teula ☐ Tova ☐ Rajoles ☐
Components del morter	☒ Calç ☐ Carbons ☐ Cendra ☐ Ceràmica ☐ Graves ☐ Terra ☐ Xamota ☐ Granulometria ☐ Fina (0-2 mm) ☒ Mitjana (2-5 mm) ☐ Grossa (+5mm)
Tipus de pedres	☐ Carreuons ☐ Carreus ☐ Còdols ☒ Desbastades ☐ Sense treballar Dimensions ☐ Petita (0-10cm) ☒ Mitjana (10-30 cm) ☐ Gran (→30cm)
Tipus de maons	☐ Massissos ☐ Totxo Dimensions Gruix /Ampl./long. (cm) : / /

Igual a
 Solidari amb
 Cobert per 3,4
 Tallat per
 Se li adossa
 Adossat a
 Reomplert per 6,7
 Reomple a
 Assentat a
 Se li assenta
 Tapia a
 Tapiat per

UE	1 Sector	Àmbit	Sondeig
Definició	Paviment	T. constructiva	Enrajolat a junta correguda
Components	Rajoles i formigó	Cronologia	Segle XXI
Gruix /Ampl./Long.(m)	0,15 / 1,5 / 2,40	Ref. fotogràfica	Criteri datació
Descripció	Paviment de rajoles lligades amb ciment amb una base de formigó i graves.		
Interpretació	És el terra del pati de llums de l'edifici.		
Igual a		Contemporani a	
Adossat a		Reomple a	
Assentat a		Se li adossa	
2,4,6			
Tallat per		Cobert per	
Se li assenta		Solidari amb	
Assentat a		Tapia a	
2,4,6			

UE	3 Sector	Àmbit	Sondeig
Definició	Paviment	T. constructiva	Enrajolat a junta correguda
Components	Rajols	Cronologia	Segle XX
Gruix /Ampl./Long.(m)	0,10 / 0,70 / 1,40	Ref. fotogràfica	Criteri datació
Descripció	Paviment de rajols de 15x30cm lligats amb morter de calç de color blanc, disposats a trencajunt.		
Interpretació	Possiblement es tracta del terra del pati abans de les darreres reformes i funcionaria amb les parets de l'edifici actual.		
Igual a		Contemporani a	
Adossat a		Reomple a	
Assentat a		Se li adossa	
7			
Tallat per		Cobert per	
Se li assenta		2	
Assentat a		Solidari amb	
7		4	
		Tapia a	

Annex 2

Documentació fotogràfica

Índex de fotografies

Foto 1. Paviment UE 1 i claveguera UE 2 a l'angle sud-est.

Foto 2. Claveguera UE 4, farciment UE 5 i el paviment UE 3.

Foto 3. Detall de la claveguera UE 4 un cop excavada al perfil est.

Foto 4. Claveguera UE 4 un cop eliminada la paret nord.

Foto 5. Nivell de farciment UE 6.

Foto 6. Treballs d'enderroc del paviment UE 3 a la part central.

Foto 7. Detall del nivell de farciment UE 7.

Foto 8. Detall del mur sud del soterrani UE 8.

Foto 9. Estat final del perfil sud un cop finalitzades les obres.

Foto 10. Estat final del perfil nord un cop finalitzades les obres.

Foto 11. Vista general des del sud del fossat de l'ascensor un cop finalitzades les obres.

Foto 12. Vista general des de l'est del fossat de l'ascensor un cop finalitzades les obres.

Inventari fotogràfic del CD annex

- 121/15 (01). Vista general de l'immoble des de la plaça Salvador Seguí.
- 121/15 (02). Paviments UE 1 i UE 3 i claveguera UE 2.
- 121/15 (03). Paviment i la seva preparació UE 1 i claveguera UE 2 a l'angle sud-est.
- 121/15 (04). Paviment i la seva preparació UE 1 i claveguera UE 2 a l'angle nord-oest.
- 121/15 (05). Vista general del fossat de l'ascensor, amb claveguera UE 2 i paviment UE 3.
- 121/15 (06). Paviment UE 3 sota de la claveguera UE 2.
- 121/15 (07). Claveguera UE 4 i el seu farciment UE 5 i el paviment UE 3.
- 121/15 (08). Claveguera UE 4 i el seu farciment UE 5 i el paviment UE 3.
- 121/15 (09). Detall de la claveguera UE 4 un cop excavada.
- 121/15 (10). Detall de la claveguera UE 4 un cop excavada al perfil est.
- 121/15 (11). Treballs d'enderroc del paviment UE 3 a l'angle nord-oest.
- 121/15 (12). L'angle nord-oest després de l'eliminació del paviment UE 3.
- 121/15 (13). Claveguera UE 4 un cop eliminada la paret nord.
- 121/15 (14). Terra de la claveguera UE 4 després de treure les seves parets.
- 121/15 (15). Detall del nivell UE 6.
- 121/15 (16). Treballs d'enderroc del paviment UE 3 a la part central.
- 121/15 (17). Treballs d'enderroc del paviment UE 3 a la part central.
- 121/15 (18). Detall de la preparació del paviment UE 3.
- 121/15 (19). Detall del nivell de farciment UE 7.
- 121/15 (20). Detall de l'angle sud-est un cop tret el paviment UE 3.
- 121/15 (21). Detall del nivell de farciment UE 7 a l'angle sud-est.
- 121/15 (22). Estat final de l'angle sud-est un cop finalitzades les obres del forat d'ascensor.
- 121/15 (23). Detall del mur sud del soterrani UE 8.
- 121/15 (24). Estat final de l'angle sud-oest un cop finalitzades les obres del forat d'ascensor.
- 121/15 (25). Estat final del perfil sud un cop finalitzades les obres del forat d'ascensor.
- 121/15 (26). Estat final de l'angle nord-oest un cop finalitzades les obres del forat d'ascensor.
- 121/15 (27). Estat final del perfil nord un cop finalitzades les obres del forat d'ascensor.
- 121/15 (28). Estat final del perfil nord un cop finalitzades les obres del forat d'ascensor.
- 121/15 (29). Estat final del perfil est un cop finalitzades les obres del forat d'ascensor.
- 121/15 (30). Estat final de l'angle sud-est un cop finalitzades les obres del forat d'ascensor.
- 121/15 (31). Vista general des del sud del fossat de l'ascensor un cop finalitzades les obres.
- 121/15 (32). Vista general des de l'est del fossat de l'ascensor un cop finalitzades les obres.

Foto 1. Paviment UE 1 i claveguera UE 2 a l'angle sud-est.

Foto 2. Claveguera UE 4, farciment UE 5 i el paviment UE 3.

Foto 3. *Detall de la claveguera UE 4 un cop excavada al perfil est.*

Foto 4. *Claveguera UE 4 un cop eliminada la paret nord.*

Foto 5. *Nivell de farciment UE 6.*

Foto 6. *Treballs d'enderroc del paviment UE 3 a la part central.*

Foto 7. *Detall del nivell de farciment UE 7.*

Foto 8. *Detall del mur sud del soterrani UE 8.*

Foto 9. Estat final del perfil sud un cop finalitzades les obres.

Foto 10. Estat final del perfil nord un cop finalitzades les obres.

Foto 11. Vista general des del sud del fossat de l'ascensor un cop finalitzades les obres.

Foto 12. Vista general des de l'est del fossat de l'ascensor un cop finalitzades les obres.

Annex 3

Planimetries

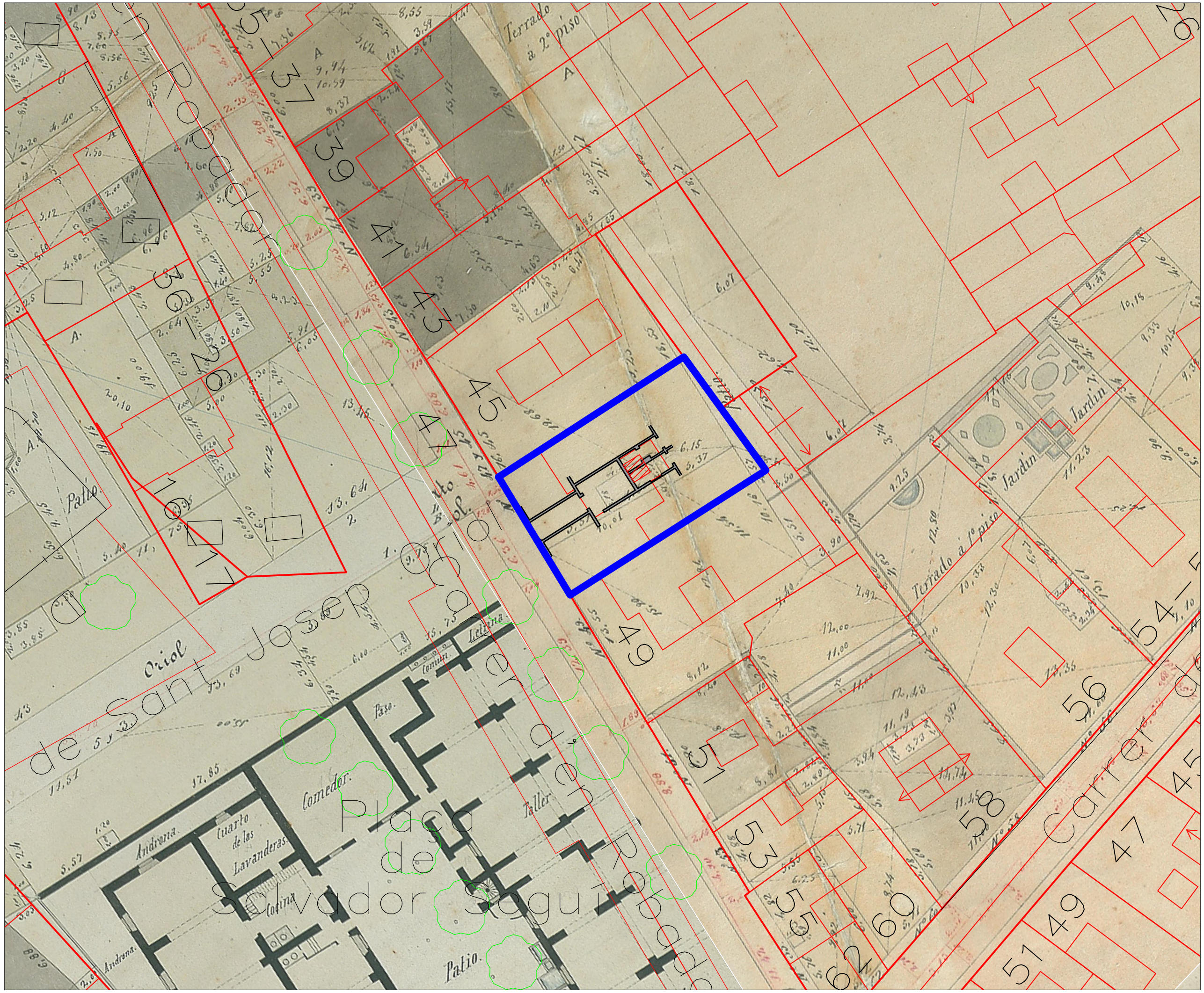
Índex de plànols

1-Plànol de localització E: 1/1000. A3

2-Topografia actual sobre "Quarterons Garriga i Roca" (1858). Quarterons nº95 i 96. Fons de Gràfics. Arxiu Històric de la Ciutat. Barcelona. E: 1/250. A3

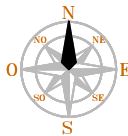
3-Planta general E: 1/100. A3

4-Secció A-A' E: 1/20. A3

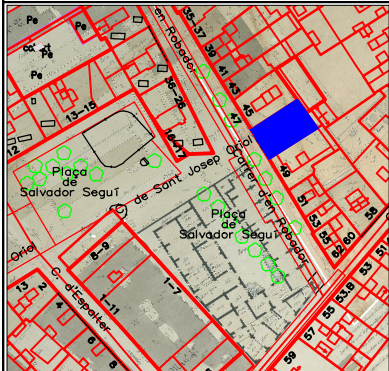

SERVEIS CULTURALS

UBICACIÓ

LLEENDA

- Topografia actual
- Límit actual de la finca

INTERVENCIÓ

Intervenció arqueològica al carrer d'en Robador, 47 (Barcelona, Barcelonès).

TÍTOL

Topografia actual sobre "Quarterons Garriga i Roca" (1858). Quarterons nº95 i 96. Fons de Gràfics. Arxiu Històric de la Ciutat. Barcelona.

DIRECTOR

Joan Piera Sancerni

PLANIMETRIA

Markary García Álvarez

Nº EXPEDIENT

470 K121-NB-2015/1-15194

DATA

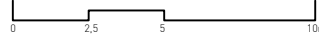
Desembre de 2016

BASE TOPOGRÀFICA

ICGC 1:5000 Sistema de referència ETRS89

ESCALA

1:250

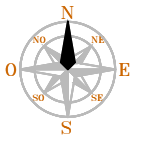

NÚM

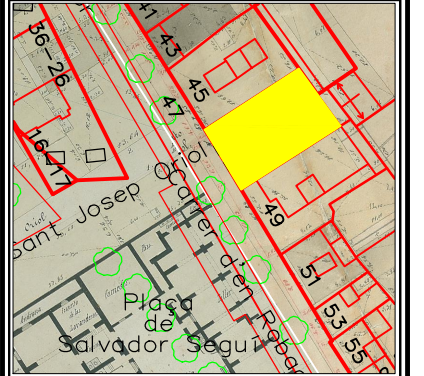
2

CLIENT

Comunitat de propietaris del c/ d'en Robador, 47

UBICACIÓ

LLEGENDA

- Zona intervinguda
- Finca intervinguda

INTERVENCIÓ

Intervenció arqueològica al carrer d'en Robador, 47 (Barcelona, Barcelonès).

TÍTOL

Plànol general

DIRECTOR

Joan Piera Sancerni

PLANIMETRIA

Markary García Álvarez

Nº EXPEDIENT

470 K121-NB-2015/1-15194

DATA

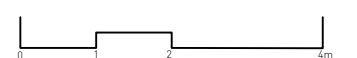
Desembre de 2016

BASE TOPOGRÀFICA

ICGC 1:5000 Sistema de referència ETRS89

ESCALA

1:100

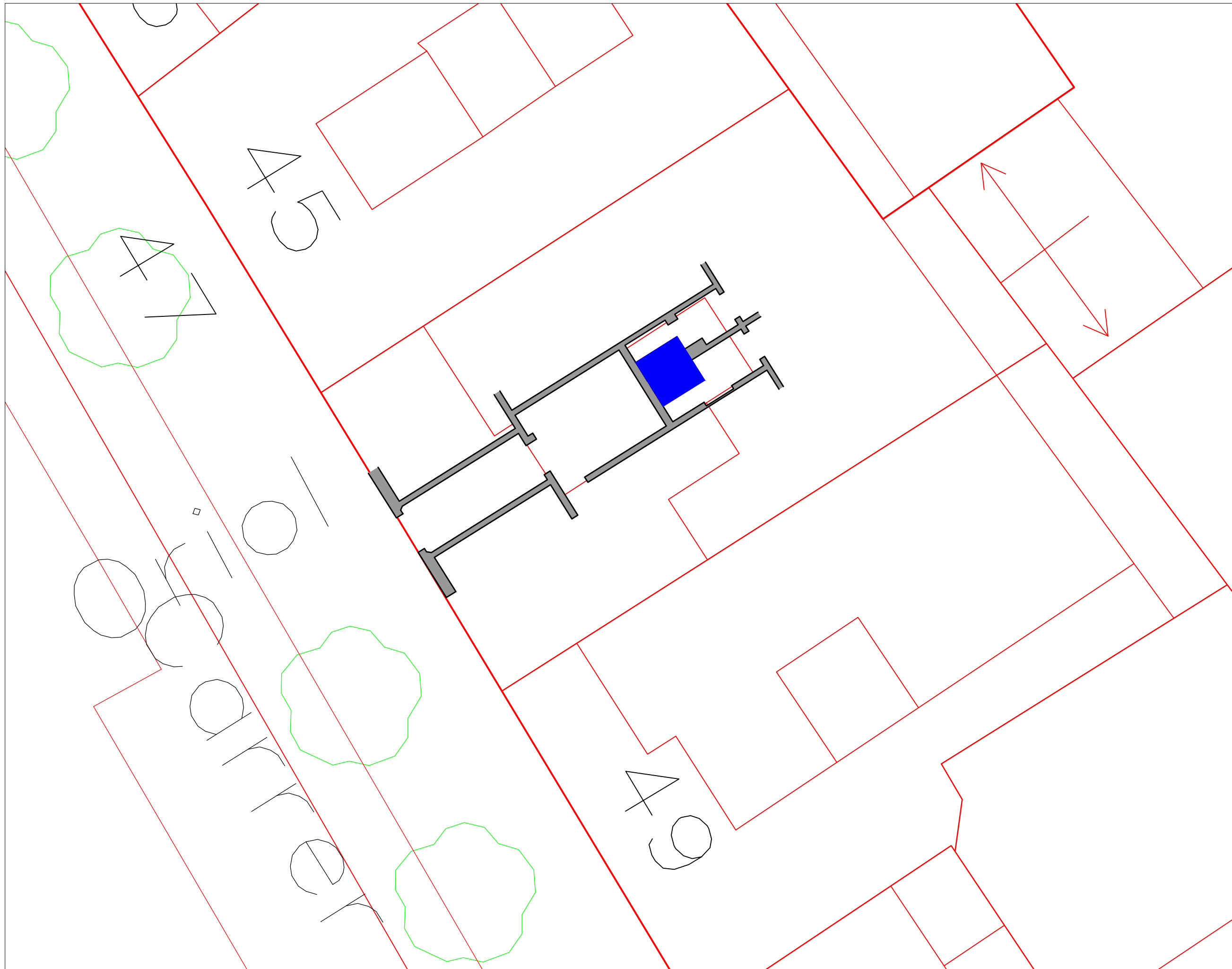

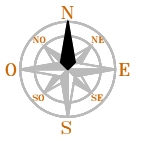
NÚM

3

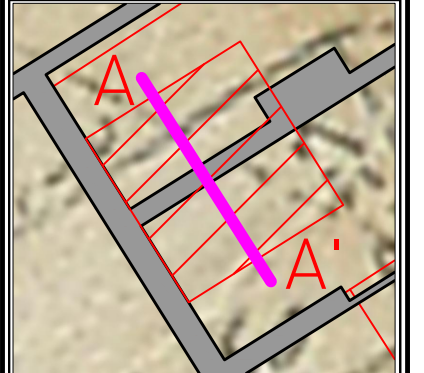
CLIENT

Comunitat de propietaris del c/ d'en Robador, 47

UBICACIÓ

LLEGENDA

- Paviments
- Estructures en secció
- Cota final d'afectació

INTERVENCIÓ

Intervenció arqueològica al carrer d'en Robador, 47 (Barcelona, Barcelonès).

TÍTOL

Secció A-A'

DIRECTOR

Joan Piera Sancerni

PLANIMETRIA

Markary García Álvarez

Nº EXPEDIENT

470 K121-NB-2015/1-15194

DATA

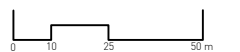
Desembre de 2016

BASE TOPOGRÀFICA

ICGC 1:5000 Sistema de referència ETRS89

ESCALA

1:20

NÚM

4

CLIENT

Comunitat de propietaris del c/ d'en Robador, 47

